

УРОК ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ (5 КЛАС) «МАТИ - БЕРЕГІНЯ РОДУ ЛЮДСЬКОГО»

Мета: ознайомити учнів із творчістю В.О. Сухомлинського; поглибити знання про обереги українців; розвивати зв'язне мовлення, креативність, читацькі інтереси; виховувати шанобливе ставлення до матері, збагачувати духовний світ учнів на прикладах творчості В. О. Сухомлинського, народних прислів'їв та приказок.

Обладнання: портрет В.О.Сухомлинського, міні-виставка творів педагога, учнівські малюнки до казок письменника.

Берегти матір – значить піклуватися про чистоту джерела, з якого ти пив з першого свого подиху й питимеш до станньої миті свого життя.

Василь Сухомлинський

Перебіг уроку

1. З'ясування емоційної готовності учнів до уроку

Технологія «Світлофор»

Кожен із учнів має картки трьох кольорів (червоного, зеленого, жовтого). Якщо учні емоційно готові, то піднімають картки зеленого кольору, якщо ж ні, то червоного. Своєрідна шкала настрою.

2. Мотивація навчальної діяльності

Метод «Незакінчене речення»:

«Від зустрічі з творчістю Василя Сухомлинського я очікую...»

3. Ступінь актуалізації

Вступне слово вчителя. Український народ мудрий. Він має свої традиції, святині, духовні обереги. Українці понад усе шанують матір – Берегиню роду людського.

Прочитайте епіграф і поясніть, як ви його розумієте. (*Робота з епіграфом.*)

Мама – найперший друг і порадник, надійна опора на складному життєвому шляху. Материнська любов зігріватиме нас завжди. Саме матір дарує нам найдорожчий скарб – життя, саме вона впевнено веде нас у казковий дивосвіт, саае завдяки матері ми пізнаємо

красу рідного слова, відчуваємо неповторну мелодію української пісні.

Поетична хвилинка (звучить пісня на слова А. Малишка «Пісня про рушник»).

Бесіда:

- Що для вас означає материнська любов?

- У чому вона виявляється?

- З чим можна порівняти любов матері?

Учень. «З чим можна ту любов зрівняти, якою нас любила мати: ніжна, як легенький вітерець, що дмухає у спеку; солодка, як мед, що наносили бджоли з квітів біля нашої хати; тепла, як місячне проміння, що пестить нас улітку; запашна, як хліб, що витягли мамині руки з печі, і така для нас недосяжна, як зірка в небі».

Словник. Берегиня - у давньослов'янській релігії русалка. У нижчій міфології східних слов'ян – жіночий персонаж, добрий дух. Праслов'яни жили на берегах річок, озер, звідси й синонім слова «хранителька», тобто та, що зберігає, оберігає воду.

«Скарбничка мудрих думок»

Слово вчителя. Почесне місце в українській родині посідає мати. Тож не дарма так багато складено про матір приказок і прислів'їв.

- Одна мати – вірна порада.
- Нема того краму, щоб купити маму.
- Матері ні купити, ні заслужити.
- Нема у світі цвіту цвітішого над маківочками, нема ж і роду ріднішого над матіночки.
- На сонці тепло, а біля матері добре.
- У дитини заболить пальчик, а в мами – серце.
- У кого є ненька, у того й голівонька гладенька

Покладіть у скриню й прокоментуйте приказки і прислів'я, які ви виписали до «Скарбнички мудрих думок».

- Отже, як українці ставляться до матері?

- Яка головна думка об'єднує почуті прислів'я і приказки?

4. Робота над оповіданням Василя Сухомлинського «Ой, як же я берегтиму маму!»

Слово вчителя. Відомий український педагог Василь Олександрович Сухомлинський народився в сім'ї, де ніколи не били й не ображали дітей. Виховання в його родині ґрунтувалося на любові й повазі. Славетний педагог усе своє життя з величезною вдячністю та повагою ставився до своїх батьків, але з найбільшим теплом він згадував про рідну матусю. Може, тому ціла низка оповідань збірки «Вічна тополя» присвячена матері.

- Чи хотіли б ви дізнатися про письменника більше?

Довідкове бюро (розповідь про письменника)

1-й біограф. Народився Василь Сухомлинський 28 вересня 1918 року в селі Василівка Василевської волості Олександрійського повіту Херсонської губернії (тепер Олександрійський район Кіровоградської області) у бідній селянській сім'ї. Тут минули його дитинство і юність. Як решта селянських дітей, він навчався в рідному селі в школі і в 1933 році закінчив семирічку. Улітку 1933 року мати провела молодшого сина Василя до Кременчука.

Спочатку Василь Сухомлинський подався в медичний технікум, але незабаром пішов звідти, поступив на робочий факультет, достроково закінчив його, потім був прийнятий до педагогічного інституту. З 1935 року починається педагогічний шлях В.О. Сухомлинського.

У 17 років він став учителем заочної школи недалеко від рідного села. Перевівся до Полтавського педагогічного інституту на заочну форму навчання і закінчив його в 1938 році. Закінчивши інститут, Сухомлинський повертається в рідні місця й працює викладачем української мови і літератури в Онуфріївській середній школі.

2-й біограф. У 1941 році, під час Другої світової війни, добровольцем іде на фронт. У січні 1942 року молодший політрук Сухомлинський був важко поранений, захищаючи Москву в битві під Ржевом. Осколок снаряда залишився в його грудях назавжди. Після довгого лікування в шпиталі селища Ува він попросився на фронт, проте комісія не могла визнати його навіть умовно здоровим для військової служби. У червні 1942 року його призначили директором сільської середньої школи, де він пропрацював до березня 1944 року. 9 лютого 1943 року подав заявку про вступ до ВКП. Як тільки рідні місця були звільнені, він повернувся на Батьківщину, став завідувачем районного відділу освіти. Проте вже в 1947 році Сухомлинський просився назад до школи.

3-й біограф. У 1948 році Василь Олександрович стає директором Павлиської середньої школи й беззмінно працює протягом 23 років до кінця своїх днів. У 1948 році це була звичайна, пересічна школа, до того ж ще й майже зруйнована за роки війни, відомою її зробив Сухомлинський. Педагог, як і філософ, потребує десятиріччя, щоб сформувати свої світоглядні принципи, скласти педагогічні переконання. Багато років пішли на це і в Сухомлинського. Ці 23 роки стали найпліднішим періодом його науково-практичної та літературно-публіцистичної діяльності. Звичайну сільську школу він перетворив у справжню педагогічну лабораторію, де видобував скарби педагогічної мудрості.

4-й біограф. У 1955 року захистив кандидатську дисертацію на тему «Директор школи – керівник навчально-виховного процесу».

З 1957 р. – член-кореспондент Академії педагогічних наук РРФСР.

1958 р. – заслужений учитель УРСР.

1968 р. – присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Цього ж року обраний членом-кореспондентом Академії педагогічних наук СРСР.

Василь Олександрович, як ніхто інший у вітчизняній педагогіці, мужньо ставив і розв'язував проблему формування в молоді національного й естетичного виховання.

Слово вчителя. Тож зустрінемося з героями оповідання В.О. Сухомлинського «Ой, як же я берегтиму тебе!», подружимося з ними. Як вигадаєте, чи варто?

«Ой, як же я берегтиму тебе!»

Катрусина мама завжди була заклопотана: то одяг треба попрацювати й випрасувати, то обід зварити раненько, щоб на роботу встигнути.

Рідко коли всміхалася мама. Боялася розпитувати Катруся, яке в мамі на душі горе, але часто бачила її засмучену.

Якось у вихідний день випала вільна година, мама й каже:

- Катрусю, ходімо в поле.

- І хіба й сьогодні на роботу?

- Ні... просто підемо... відпочивати.

Катрусю не повірила своїм вухам: невже вони підуть зараз у поле просто так, відпочивати?

Катрусю летіла, мов на крилах. Вона рвала польові квіти й давала мамі. Почувши пісню жайворонка, зупинилися. Зупинилася й мама.

Серед пшеничного лану, на вузькій стежечці, мама й Катруся посідали. Перед ними розкинувся широкий степ.

Мама тихо заспівала:

Ой, у полі вітер віє, а жито половіє,
А козак дівчину та й вірненько любить,
А сказати не посміє...

Катруся затамувала подих і слухала пісню.
Коли мама замовкла й, глянувши на Катруся,
усміхнулася, дівчинка їй каже:

- Мамо, я й не знала, що ти так співаєш. Яка ж ти красива, мамо... Ой, як же я берегтиму тебе...

І Катруся заплакала.

- Чому ж ти плачеш, дитино?

- Бо я ж не берегла тебе...

Проблемні питання

- Про кого розповідається в оповіданні?

- Як змальовано маму? Яка вона?

- Як цей вчинок характеризує жінку? Які риси її характеру можна назвати?

- Чи схожа ця жінка на вашу матір? Чим саме?

- Чому мати рідко всміхається?

- Що запропонувала матір Катрусі у вихідний день? Як це її характеризує?

- Чи сподобалася пропозиція матері доньці? Доведіть це.

- Що привернуло увагу матері і дочки?

- Чому мама заспівала? Як це її характеризує?

- Яке відкриття зробила Катруся? Що пообіцяла донька матері? Як це характеризує дівчинку?

- Чому заплакала Катруся?

- Чого нас навчає оповідання

В. Сухомлинського? Що означає берегти матір?

- Чи бережете ви своїх матерів? Як ви це робите?

«Зернята істини»

Дослідники спадщини В. Сухомлинського відшукали його мудрі вислови про матір. Прочитайте й прокоментуйте їх. (Вислови записані на дошці).

- Від материнської мудрості йде духовна сила.

- Материнське щастя творить дитина, підліток, юнак.

- Завдяки матері своїй ти поєднаний зі своїм народом.

- По-справжньому любити батька й матір – це значить приносити в дім мир і спокій.

- Знай, що людський обов'язок дітей платити батькам за їхню піклування про тебе, за їхню безмежну любов і відданість платити тим самим: піклуванням, любов'ю, відданістю.

Запишіть вирази, які вас найбільше вразили, поясніть свій вибір. Чого навчають нас вислови великого педагога?

А зараз складемо квітку нашої любові до матері.

Слово вчителя. Як би ви прокоментували слова Василя Симоненка:

*Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.*

*Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати...*

Слово вчителя. Поміркуйте: якби вам довелося вибирати, чи вибрали б ви іншу матір? Доведіть свою думку.

Підсумок уроку та оцінювання результатів роботи. Скласти сенкан до слова «мати».

Сенкан

Два прикметники.

Три дієслова.

Речення з чотирьох слів.

Слово-синонім до слова.

Чи справдилися ваші очікування від знайомства з творчістю

В. О. Сухомлинського?

Заключне слово вчителя:

Любіть і шануйте своїх матерів, бережіть їх, дбайте про них так, як вони про вас.

Самооцінювання

1. Моя підготовка до уроку: _____

2. Моя робота на уроці: _____

3. Загальна кількість балів: _____

Домашнє завдання:

- прочитайте інші оповідання В. Сухомлинського про матір із збірки «Вічна тополя» і поділіться враженнями від прочитаного;

- гіпотетичний прогноз: напишіть, як, на вашу думку, складеться подальша доля героїв оповідання.